

Lausunto

24.9.2020

VN/688/2020
VN/688/2020-VNK-23

Hallitussihteeri Heidi Alajoki, valtioneuvoston kanslia

Lausunto hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtioneuvostosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

HE 127/2020 vp

Asian tausta

Valtioneuvoston kanslian tehtäviin ovat vuodesta 2015 kuuluneet valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät. Silloisen lainmuutoksen tavoitteena oli tukea ministeriöitä niiden toimialojen tehtävien hoitamisessa sekä yhtenäistää ja järjestää yhtenäisellä tavalla valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisiä sisäisiä hallintotehtäviä. Valtioneuvosto ja sen ministeriöt ovat olleet samasta ajankohdasta lukien yksi arkistonmuodostaja.

Vuonna 2015 tehdyn muutoksen myötä on saavutettu merkittäviä toiminnallisia hyötyjä, kun 12 ministeriössä hajautetusti hoidettujen samanlaisten tehtävien päällekkäisyyksiä on voitu poistaa ja samalla on voitu poistaa riippuvuutta yksittäisistä tekijöistä ja hajautetuista resursseista. Tehtäviä hoidetaan nykyään yhtenäisemmillä prosesseilla ja tietojärjestelmillä. Valtioneuvoston kanslia on vakiinnuttanut valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiseen tiedonhallintaan liittyvät toimintamallit.

Vuoden 2020 alusta tuli voimaan laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta, jäljempänä tiedonhallintalaki, jota sovelletaan tiedonhallintaan ja tietojärjestelmien käyttöön, kun viranomaiset käsittelevät tietoaineistoja. Tiedonhallintalakia koskevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle (HE 284/2018 vp) ehdotettiin valtioneuvoston asetuksella säädettäväksi tarkemmin valtion tiedonhallintayksikköjen välisestä tiedonhallintalaissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta.

Edellä mainitun hallituksen esityksen mukaan tavoitteena oli säilyttää vallitseva tilanne, jossa valtioneuvoston kanslia edelleen vastaisi valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisestä, muusta kuin toimialasidonnaisesta tiedonhallinnasta. Lähtökohtana oli, että tiedonhallintalaki ei muuttaisi sitä, mitä on säädetty valtioneuvoston ja ministeriöiden toimintojen järjestämisestä.

Kyseinen asetuksenantovaltuus poistettiin kuitenkin eduskuntakäsittelyn aikana. Perustuslakivaliokunta katsoi sen olevan ongelmallisen avoin, ottaen huomioon hallituksen esityksessä ehdotetun viranomaisten ja tiedonhallintayksikköjen lakitasoisen määrittelyn epäselvyys sekä tiedonhallintayksikölle säädettävät tiedollisten perusoikeuksien kannalta merkitykselliset toimivaltuudet. (PeVL 73/2018 vp).

Tiedonhallintalain toimeenpanon yhteydessä valtioneuvoston kanslian ja valtiovarainministeriön kesken selvitettiin keinoja nykyisen sääntelyn tulkinnalla saada selvyyttä tilanteeseen. Tarkoituksena oli ohjeistaa ministeriöitä tiedonhallintalain täytäntöönpanon edellyttämistä toimenpiteistä. Ilman nimenomaista säännöstä ja viittausta uuteen tiedonhallintalakiin nykyisessä sääntelyssä, ohjeistusta ei kuitenkaan pidetty mahdollisena laatia.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtioneuvoston kanslia

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 23
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1602 2165
+358 9 1602 2165

kirjaamo@vnk.fi

Esitetty muutos

Edellä sanotuista syistä päädyttiin valmistelemaan muutos valtioneuvostolain 2 §:n 3 momenttiin (kursiivilla lisäys suhteessa voimassa olevaan lakiin), jolla on tarkoitus selkeyttää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden välisiä velvoitteita ja vastuita tiedonhallinnassa.

Valtioneuvoston kanslia vastaa valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisistä hallinto- ja palvelutehtävistä. Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisen tiedonhallinnan osalta valtioneuvoston kanslia toimii julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019) tarkoitettuna tiedonhallintayksikkönä ja vastaa tältä osin tiedonhallinnasta ja mainitun lain 13 §:n 2 - 5 momentissa, 14 - 18 §:ssä ja 5 luvussa viranomaiselle säädetyistä tehtävistä. Valtioneuvoston kanslia ohjaa ja yhteensovittaa yhteisiin hallinto- ja palvelutehtäviin sekä tiedonhallintaan liittyviä toimintatapoja.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtioneuvostosta annettua lakia siten, että niihin valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisiin hallinto- ja palvelutehtäviin, joista valtioneuvoston kanslia jo tällä hetkellä vastaa, todettaisiin lain tasolla kuuluvan myös valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteinen tiedonhallinta.

Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteinen tiedonhallinta kattaisi valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiseen toimintaan ja yhteneviin toimintatapoihin sekä yhteisiin tietovarantoihin ja tietojärjestelmiin liittyvän tiedonhallintalaissa tarkoitetun tiedonhallinnan.

Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa on selvyiden vuoksi tuotu esiin tehtävä- ja toimivaltasuhteita ja tiedonhallintalakiin viitaten esimerkein havainnollistettu, miten ehdotettu muutos on tarkoitus panna täytäntöön. Koska tiedonhallintalaki tuli voimaan vuoden 2020 alusta, vakiintuvat tiedonhallintalain mukaiset uudet toimintatavat vasta täytäntöönpanon yhteydessä, eikä mainittuja esimerkkejä voida siten pitää tyhjentävänä luettelona.

Ehdotetulla muutoksella ei muutettaisi sitä, mitä tiedonhallintalaissa on säädetty tiedonhallintayksikön ja viranomaisen vastuista ja tehtävistä. Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisessä tiedonhallinnassa edellä mainitut tiedonhallintayksikön ja viranomaisen vastuut ja tehtävät ovat valtioneuvoston kanslialla, kun taas toimialasidonnaisissa asioissa nämä vastuut ja tehtävät ovat asianomaisella ministeriöllä.

Toimeenpano

Esityksessä ehdotetun muutoksen toimeenpanon yhteydessä valtioneuvoston kanslia tarkastelee, onko muutoksen johdosta tarvetta muuttaa valtioneuvoston ohjesääntöä ja valtioneuvoston kansliasta annettua valtioneuvoston asetusta.

Muutoksen toimeenpano edellyttää hallituksen esityksessä todettua yksityiskohtaisempaa läpikäyntiä siitä, mitkä ovat toisaalta valtioneuvoston kanslian tiedonhallintaan liittyvät tehtävät ja vastuut ja toisaalta mitkä tehtävät ja vastuut kuuluvat ministeriöille.

Toimeenpanon yhteydessä valtioneuvoston kanslia käy yhdessä muiden ministeriöiden kanssa yksityiskohtaisesti läpi kunkin toimijan vastuut ja roolit. Näin voidaan varmistaa tulkintojen ja käytäntöjen yhtenäisyys. Tämä läpikäynti on aloitettu jo keväällä 2020 ja se tullaan saattamaan loppuun lainmuutoksen toimeenpanon yhteydessä.